

ASPECTE PRIVIND ACTIVITATEA GENERALULUI ERNEST O. BALLIF

VIOLETA ONIȘORU

Apropierea noastră de personalitatea generalului Ernest Ballif s-a produs oarecum întâmplător. Cu prilejul reorganizării expoziției de bază a Muzeului de Istorie a Moldovei am descoperit mai multe obiecte donate de urmașii generalului Ballif, printre acestea numărându-se și mantaua pe care a purtat-o în timpul războiului reîntregirii din 1916-1919. Au urmat discuții cu descendenții săi din Iași și identificarea unui fond Ernest Ballif la Arhivele Naționale din Iași.

Motivația principală ce ne-a îndemnat să stăruim asupra acestui personaj istoric a fost generată însă de caracterul integru al generalului, un reper moral atât de necesar națiunii române și astăzi.

Ernest Ballif s-a născut la 22 octombrie 1871, la Paris. Tatăl său, Octave Ballif, căsătorit cu Amelie Catalan, era administratorul moșiei lui Petre P. Carp de la Țibănești, județul Vaslui. Aici a urmat tânărul Ernest ultimele clase ale școlii primare, după care, între 1883-1888 a studiat la Liceul Național din Iași, fără a obține rezultate deosebite.

Carierea sa militară debutează în 1893 odată cu absolvirea Școlii de ofițeri din București. Și-a completat studiile militare la Școala de aplicațiune a Cavaleriei și la cea cu profil identic de la Saumur, între 1900 și 1904. În același an reușește să intre la Școala Superioară de Război, fapt

*Octavie Gall,
soția lui Ernest Ballif*

care-i deschide perspectivele unei frumoase cariere militare¹.

Căpitan în 1905 la Regimentul 6 Roșiori, apoi la regimentele 8 și 7 Cavalerie, devine maior la Școala Superioară de Război începând cu 1 aprilie 1911. Un an mai târziu, Ernest Ballif va fi numit șeful de cabinet al ministrului de Război C. Hârjeu, prin înaltul decret nr. 4512², păstrându-și funcția și sub Ion I. C. Brătianu. În timpul primului război mondial este cooptat la Statul Major Regal, promovând de la gradul de locotenent colonel la cel de general de brigadă³. Cariera sa militară s-a încheiat odată cu trecerea în rezervă, la 1 mai 1920⁴.

Pentru Ernest Ballif, o primă luare de contact cu linia frontului s-a produs încă din 1913, în timpul expediției din Bulgaria, însoțindu-l pe ministrul de Război. Dar, fără îndoială, activitatea sa cea mai intensă s-a înregistrat între 1916 și 1919, datorându-se calității de adjutant al familiei regale. El s-a bucurat de prețuirea reginei Maria care își formase „o echipă bine organizată, compusă din generalul Ballif, maiorul Georgescu, Costescu de la Poliție și lacheul suveranei, Ion Macedon. Pe toți îi obișnuisem să fie aproape la fel de neobosiți ca mine. Timp de doi ani lungi și istovitori, acești patru bărbați au fost totdeauna gata la orice semn al meu, plini de răbdare și de credință”⁵.

**E. Ballif
în uniformă
de cavalerie**

¹ De mare folos ne-au fost datele biografice din studiul lui R. Rosetti, *Generalul Ernest Ballif*.

² Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.).

³ Astfel, la 10 mai 1915, prin Înalt Decret nr. 1320, E. Ballif era numit locotenent-colonel, la 1 noiembrie 1916, prin Înalt Decret nr. 3064 bis, era promovat colonel, iar la 1 septembrie 1917 devine general de brigadă prin Înaltul Decret nr. 549 cf. foi matricole de la A.M.R.

⁴ De notat că, la 1 ianuarie 1932, este înaintat la gradul de general de divizie în rezervă; A.M.R.

⁵ Însemnarea din 21 aprilie / 1 mai 1918, la Coțofănești, Maria, *Povestea vieții mele*, București, 1996, vol. III, p. 362.

De multe ori i s-au încredințat misiuni dificile și delicate - regele Ferdinand l-a trimis, în 1916, în Dobrogea în vederea organizării unei operațiuni militare pe Dunăre⁶, de unde s-a întors cu „o rea impresie”⁷. Regina Maria, la aflarea veștii că Bufta a fost bombardată, i-a încredințat lui Ballif misiunea salvării copiilor ei⁸.

Încrederea pe care i-a acordat-o regina a fost nelimitată și pe deplin meritată. În memoriile sale Maria subliniază că Ballif era „un neprețuit colaborator care îmi dădea uneori povețe greu de urmat în care nu încăpea nici un pic de milă. Uneori mă făcea să plâng, dar aveam puterea să-mi dau seama că trebuie să-l ascult și îi sunt recunoscătoare că nu a căutat să-mi ascundă adevărul”⁹.

Afirmația reginei Maria se confirmă dacă cercetăm numeroasele rapoarte pe care Ballif le-a redactat după misiunile încredințate. Un astfel de document este memoriul din 21 decembrie 1917 asupra vizitei la infirmeria Regimentului 12 Infanterie de la Călărași, județul Botoșani, în care realitatea este relatată cu multă corectitudine. Ballif vorbește despre mizeria și lipsa de igienă din infirmerie, despre epidemia de tifos exantematic și de lipsa de hrană a bolnavilor¹⁰.

În momentele grele din 1918, din timpul negocierii păcii de la Bufta, discuțiile cu Ballif i-au făcut de multe ori bine reginei, care avea încredere în cel ce-i spunea că „se poate îndura ce e de neîndurat”¹¹. La 5/18 martie, la Iași, Maria își nota:

„Azi dimineață am avut o lungă convorbire cu Ballif. El caută să mă împiedice de a-mi făuri în minte ideea unei plecări din țară; cel puțin nu acum și nici cu înverșunare și nici ca o manifestație. Poate că are dreptate. Să vedem!”¹².

Poziția intransigentă a lui Ballif a condus la includerea lui pe lista neagră a germanilor, alături de prințul Barbu Știrbey. De altfel, partea germană a încercat, fără succes, în 1918, să determine înlăturarea lui din preajma familiei regale¹³.

⁶ A. Marghiloman, *Note politice, 1897-1924*, București, 1928, p. 203.

⁷ *Ibidem*, vol. II, p. 200.

⁸ *Ibidem*, p. 276.

⁹ Maria, *op. cit.*, însemnări din 3 martie 1918.

¹⁰ Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), fond Casa Regală Ferdinand, dosar 7/1917.

¹¹ Maria, *op. cit.*, vol. III, p. 338.

¹² *Ibidem*, p. 340.

¹³ *Ibidem*, p. 356.

Generalul Ballif s-a implicat și într-o operațiune mai delicată, cea a readucerii în țară a prințului moștenitor Carol, refugiat la Odessa împreună cu marea sa dragoste, Zizi Lambrino. După „pertractări și amenințări”¹⁴, Ballif a reușit să-l convingă pe viitorul rege să revină în țară. Tot lui Ballif i-a revenit și misiunea de a-i transmite lui Carol plicul cu ordinul prin care era înștiințat că are de executat 75 de zile închisoare¹⁵.

Ca o confirmare a meritelor deosebite, Ballif a fost decorat cu înalte distincții încă înainte de încheierea războiului. Cea mai importantă dintre acestea a fost, fără îndoială, *Legiunea de onoare*, pe care i-a conferit-o însuși generalul Henri Berthelot, la 30 ianuarie/12 februarie 1918. Momentul este surprins și în memoriile reginei Maria:

„Într-o zi a venit la mine Berthelot și m-a întrebat dacă putea ca în fața mea să decoreze pe Ballif cu *Legiunea de onoare*. Primii cu bucurie, așa că Berthelot veni în odaia mea și decoră pe «colonelul meu de fier». Am fost toți trei adânc mișcați...”¹⁶.

La mai puțin de o lună, mai exact la 25 februarie/10 martie, generalul Ballif a mai primit o înaltă distincție, respectiv *Crucea Reginei Maria*. Încredințându-i-o personal, suverana i-a spus că „e o decorație pe care nu se va rușina s-o poarte”¹⁷.

O ultimă acțiune la care dorim să ne referim și în care a fost implicat generalul Ballif înainte de a trece în rezervă, în 1920, este legată de inițiativa colonelului Dumitrescu Toma privind aprovizionarea armatei cu echipamente, piese de harnașament și alimentele necesare unui efectiv de peste 400.000 de soldați¹⁸.

După retragerea din 1920, Ernest Ballif a rămas în preajma familiei regale, fiind adjutant onorific al lui Ferdinand și chiar șef al Casei Militare Regale în 1927. În paralel, el a fost desemnat administrator al Domeniilor Coroanei, ocupând totodată și alte poziții precum: președinte al Consiliului de Administrație al Societății Petroliere Concordia, membru al Consiliului de Administrație de la Reșița și la Creditul Carbonifer, în 1938.

¹⁴ I. Gh. Duca, *Memorii*, București, 1994, vol. II, p. 118.

¹⁵ Carol II, *Între datorie și pasiune*, București, 1995, vol. I, p. 48.

¹⁶ Maria, *op. cit.*, vol. III, p. 317-318.

¹⁷ *Ibidem*, p. 334.

¹⁸ Arhivele Naționale Iași (A.N.I.), fond Ballif, dosar 19/1919.

E. Ballif pe cupola Fundației Ferdinand, aflată în construcție

Subliniem și prezența lui Ballif în fruntea Consiliului Fundației „Regele Ferdinand”, cu începere de la 25 iunie 1930. Ca președinte, el s-a preocupat de finalizarea construcției, care adăpostește astăzi Biblioteca Centrală Universitară din Iași¹⁹. Au existat momente controversate, cum ar fi aspectul exterior al cupolei, privitor la care A. C. Cuza îl sfătuia pe Ballif să nu monteze statuile domnitorilor de jur-împrejurul acesteia pentru că ar fi fost o eroare²⁰ (nu ar fi fost pusă în valoare).

În acest interval, Ballif a avut prilejul să cunoască magnați ai epocii, fie în sfera lui de lucru, fie în activități recreative precum hipismul²¹ ori vânătoarea, pe care obișnuia să o conducă cu multă dibăcie. Despre Nicolae Malaxa spunea că „este un hoț de drumul mare care a cumpărat pe toți afară de dânsul (de Ballif – n.n.) și este atotputernic”²².

¹⁹ A.N.I.C., fond Casa Regală Carol II, probleme interne, dosar 36/1930.

²⁰ Biblioteca Academiei Române (B.A.R.), fond Corespondență, S 10/DXLVIII.

²¹ De exemplu, arhivele menționează participarea generalului Ballif la Campionatul calului de arme din 15-17 august 1938 de la Constanța, competiție aflată sub președinția regelui Carol II; A.M.R., fond Casa militară regală, rola II, 22.316, cadrul 4, f. 144.

²² R. Rosetti, *Pagini de jurnal*, București, 1999, p. 43-44.

***2 august 1934, E. Ballif la vânătoare,
împreună cu Malaxa, lt. col. Gall, col. Babeyca și alții***

L-a cunoscut și pe Max Auschnitt, fiind implicat ca martor într-un proces din februarie 1940. Pentru a nu depune mărturie, Ballif este trimis de regele Carol II în străinătate. Motivul îl aflăm din memoriile lui Radu Rosetti:

„(Ballif) a fost chemat la Urdăreanu care i-a comunicat că regele nu dorește să depună favorabil lui Auschnitt. Ballif a răspuns că nu poate spune decât adevărul. Atunci a fost trimis la Trieste”²³.

Ballif și-a petrecut și ultimii ani din viață în preajma tronului. Din 12 august 1936 el este numit Mareșalul Curții Regale, demnitate din care va fi înlocuit din martie 1937 de Ernest Urdăreanu²⁴, cu care a și intrat în conflict. Contemporanii au surprins poziția demnă a lui Ballif din momentul în care regele a dorit să-l consulte în privința succesorului:

²³ *Ibidem.*

²⁴ A.N.I.C., fond Casa Regală II, dosar 159/19936, f. 40-41.

„Bătrânul general nu se sfîi să răspundă:

- După câte știu, alegerea s-a și făcut, iar orice aș spune n-aș putea schimba ceva.

- Ba nu! I s-a replicat. Vreau să cunosc părerea dumitale asupra lui Urdăreanu. Nu-i așa că e un element excelent? (...)

- Cunosc pe acest ofițer și îl socotesc un element desfrânat și nepregătit, care nu poate decât să compromită încrederea ce i se acordă”²⁵.

După acest episod, Carol II a avut totuși tăria să-l păstreze pe Ballif în preajmă, numindu-l în Consiliul de Coroană înființat la 30 martie 1938. Acceptul lui Ballif nu trebuie explicat prin dorința de a accede la funcții și demnități, ci trebuie înțeles ca „o datorie sacră, aproape mistică”²⁶ pe care o avea față de Tron.

Consilier regal fiind, Ballif a fost în miezul evenimentelor fierbinți din anii 1939-1940. Astfel, după asasinarea premierului Armand Călinescu, la 21 septembrie 1939, Carol II era pus într-o situație grea și delicată, neștiind cu cine să-l înlocuiască:

„Ne-am gândit, la început, la unul din consilierii regali sau la un general activ și numele asupra căruia ne-am oprit a fost Ballif”²⁷.

La consiliul care a avut loc la ora 16, după ce în prealabil toți au căzut de acord asupra lui Ballif, în urma intervenției lui Victor Iamandi și a altor consilieri s-a ajuns la formula cunoscută cu generalul Gheorghe Argeșeanu.

Un alt moment tragic, ultimatumul sovietic din iunie 1940, a generat vii discuții în Consiliul de Coroană. Părerea lui Ballif a fost similară cu cea a majorității, respectiv acceptarea notei Kremlinului²⁸.

Epilogul regimului de autoritate a lui Carol II, respectiv abdicarea, îl are în prim plan și pe Ballif. Suveranul a dorit să cunoască și părerea acelora pe care-i considera cu adevărat credincioși:

„În primul rând l-am chemat pe Ballif care era cel mai vechi și cinstit servitor al Casei - atitudinea lui a fost curioasă, n-a zis nici da, nici nu, dar astăzi, el care a fost atât de energic, este, hotărât, contra violențelor și fără violență nu se poate zice nu”²⁹.

²⁵ I. Sângiorgiu, *Amintiri despre Ballif*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Carol II, *op. cit.*, vol. II., p. 5.

²⁸ *Idem*, p. 200-203.

²⁹ *Ibidem*, p. 257. Vezi și Paul, *Carol al II-lea, rege al României*, București, 1991, p. 209.

Desigur, multe episoade din viața „pesimistului conștiincios” ar merita încă reliefate. Între acestea, amintim doar fidelitatea cu care a însoțit-o pe regina Maria în ultimii ani, pe drumul suferinței, la Merano și Dresda.

Prețuirea pe care i-au arătat-o contemporanii lui Ballif a ieșit pregnant în evidență la moartea sa, în februarie 1941, survenită în urma unui cancer la stomac. S-au scris și rostit atunci multe cuvinte frumoase, între care cele ale dr. I. Botez se pot constitui într-o concluzie a intervenției noastre:

„În fața furtunilor a stat și nimic nu l-a îndoit de la suprema țință a vieții sale: datoria împlinită...”³⁰.

Era brațul neclintit, mintea luminată, voința de fier, pusă în slujba neamului...Cinstea lui trecuse în legendă...”³⁰.

ASPECTS OF GENERAL ERNEST O. BALLIF'S ACTIVITY

Abstract

Although Radu Rosetti dedicates very large biographical to general Ernest O. Ballif, I consider that there are numerous aspects of his activity which have remained less known. Our study relied, mostly, on archive information Radu Rosetti didn't have access to.

Always present near the King family as a deputy, and later, as a counsellor, Ballif took part at the most important political events between 1916-1940.

Even in the economic area, the active and disciplined character of the “iron general” will come to light when he administrates the kingdom Domains or when he becomes a member of the Council of Administration of U.D.R.

Also, I looked for the way in which his contemporaries perceived the general Ballif's personality, appreciating the multiple qualities and regretting his disappearance in a difficult moment of the national history.

³⁰ 1. Botez, *La moartea generalului adjutant Ernest Ballif*, în „Moldova”, 16-II-1941.